

CLARISSA UPCHURCH

KIÁLLÍTÁSA ELÉ

Minden képzőművészt szeretnek besorolni valami stílusirányzatba. Ez általában nem sikerül ma már, de mindig mindeki próbálkozik. Én is eljátszogatam a gondolattal, hogy kimondjam, a művészno alkotásai figuratívak, de nem naturalisták, eljátszottam azzal, hogy impresszió, amit látok, vagy expresszionizmushoz sorolandó inkább. De így nekiindulni valóban csacsiság.

Clarissa Uphurch képeit az ember nem azért élvezi, szereti, mert el tudja helyezni a művészetek történetének valamelyik skatulyájába, hanem azért például, amiért szuggesztíven ragadta meg őt a mi Fővárosunk, amely olyan, amilyen, és amiért ezt olyan módon közvetíti felénk, hogy az valóban megragadó.

Hangulatai annyira Mándysak, gondolom. Mándy Iván egész életében szinte ki se mozdult ezek közül az „Árnypaloták” közül, míg Clarissa Upchurch számára ez maga a felfedezés. Lásd Határ Győző katalógus előszavában: „egzotikus” a mi világunk az angol kisvárosból érkező számára. Számomra magyon izgalmas, ahogy az angol művész rácsodálkozik bérházaink udvarán felnézve a szürke ég föltjára, s közben elmozdul, elferdül maga a ház is. Hatnak rá a nekünk oly sokszor nyomasztó körfolyosók, gangok. Megérzi, hány budapestit zárnak kalitkába az aladúcolások, miközben ezek a kalitkák – végül is – mennyire festőiek! Szereti és szuggesztíven jeleníti meg műkö atlaszainkat, kariatídáinkat. Hat rá a pesti bérházak kapualja, azok intimitása, és nyomasztó sötétsége ugyanúgy, mint a – sokszor törött – üvegen beszűrődő halvány napsugár. Árnypalotáink udvarán kopár ecetfák biztosítják az életet, és sokszor úgy érzem, Clarissa Upchurch képein szebbek a fények, mint amit megvilágítanak, amire rávilágítanak. Vagyis századfordulós bérházaink nagyszerűek és kisszerűek egyidejűleg. Mint ahogy az ablakok üvegében visszatükröződik ugyan a világ, de ez a visszatükröződés elmosódott sokszor, és gyakran torz is.

Borzasztó magányos az az ember ott, a Metró állomásán, de magányosak azok az emberek is, akik a szerelvényben összezsúfolódva állnak. Az embernek az az érzése a képeket nézve: magukra maradtak az emberek, a házak, a fák. Az egyik képen, a szépen faragott kapu alatt belépő figura mindjárt eltűnik az árnyékban, a díszes ház belsejében elnyeli őt a sötétség. Általában, mintha az árnyék legalább olyan fontos szereplő, főszereplő lenne századfordulós házainkban, mint az elegáns, oszlopos, loggiás, gipszstukkós körfolyosó. Az árnyék, amely egy eltűnt világ lenyomata, az árnyék, amely rátelepszik életünkre a minket körülvevő világban, környezetünk díszletei között.

A Mozgó Világban 1992. decemberében megismerhettük Clarissa Upchurch néhány alkotását, s ezekhez George Szirtes írt bevezetőt. A jelenlevők legtöbbje tudja, hogy Szirtes nemcsak e képeket vezette be, hanem tulajdonképpen Clarissa Upchurchöt is bevezette abba a világba, amely ezeket a képeket inspirálta. Ahogy George Szirtes, az angol költő újra felfedezte a magyar nyelvet, és a kézzelfogható magyar valóságot, úgy ismerkedett meg ezzel a környezettel felesége, e képek alkotója.

Minden turista a Halászbástyát, a Citadellát, illetve az onnan látható panorámát örökíti meg Budapesten, hat rájuk városunk szépsége. George Szirtes és Clarissa Uphurch együtt fedezték fel Budapestet, sétálva a felületes turisták elől elzárt szépséges, az árnyékokban is gazdag szűk utcák, öreg házak világában.

Számomra természetes, hogy itt látom a kiállításon az Unger-ház udvarát. Nagy szerelmeim egyike. Két utcára nyíló, fakockákkal burkolt átjárója, kapualjai, Ybl Miklós-tervezte nagyszerű formái, és a rátelepedett kosz, az elhanyagoltság állandó visszatérő élményeim egyike. Mindenütt, ahol tanítom az épített környezet ismeretét, e ház élménye, illetve az élmény megszerzése irodalmi szóval „kötelező olvasmány”. Kérem, Önök is látogassanak el a Múzeum körút 7-be, hogy meggyőződhessenek arról, milyen kiválóan tárja eléink Clarissa Upchurch képe azt az élményt, amely e remek „Árnypalota” udvarán hat reánk.

George Szirtes tollából remek bevezető jelent meg Clarissa Upchurch képeihez a Mozgó Világ decemberi számában. A férj értő, a költő szép sorai. Befejezésül hadd idézzek ebből néhány mondatot: „Ha azt érezzük, hogy a történelem befurakszik a kapukon és a folyosók mentén, nem azért van így, mert a művész történelmi utalásokra törekedett, hanem mert felzeng benne az épületek története, amit nyilvánvalóan hordoznak a felületek: a karcolások, a golyónyomok, a csúszás téglák és az omladozó stukkók... Ha van is valami karkai ezekben a végtelen folyosókban és árkádokban, a város egzotikuma mégiscsak átragyog rajtuk. Lehet, hogy ezek a buzsoá habcsók-paloták csillognak és pislognak, mint vendég egy fogadáson, de a szívük mélyén súlyos titkokat őriznek. Ahogy az egész város.”

Kérem, tekintsek meg és szeressék meg Clarissa Upchurch képeit, hogyan fejtette meg, hogyan tárja eléink Budapest, városunk szíve mélyén őrzött súlyos titkait ...

RÁDAY MIHÁLY

1993. július 30.

AZ ÚJKORI BUDAPESTET BEMUTATÓ KIÁLLÍTÁS SZÜLETÉSE

— SZENTÉLY ÉS SZÍNHÁZ KÖZÖTT —

A Budapesti Történeti Múzeumnak már nevével is jelzett elsődrendű feladata, hogy a főváros múltjának tárgyi emlékeit a nagyközönség számára bemutassa. Kézenfekvő tehát, hogy amikor éveken át nincs a múzeumban várostörténeti kiállítás, annak pótlása a legsürgetőbb feladatok közé tartozik. Mégis, az 1989-ben lebontott, akkor már mintegy tíz éve álló Budapest 2000 éve című állandó kiállítás helyett egy új elkészítése sokáig megoldhatatlan feladatnak látszott. Nem volt átfogó koncepció, kitaró energia, és anyagiak sem. Ám mindezek ellenére 1992-től megindult egy mintegy kétezer négyzetmétert betöltő állandó kiállítás létrehozása, amely lépésről lépésre haladva a népvándorlás korától – magába foglalva a királyi palota gótikus szobrai is – eljut a közelmúltig.

A kiállítássorozat előkészületei és felállása távolról sem úgy történt, ahogy az elméletileg elképzelhető vagy tanítható lenne, de az eredmény – mind tartalmilag, mind kivitelezését tekintve – nyugodtan vállalható. A középkori rész az 1991-ben Braunschweigban megrendezett kiállítás hazai adaptációja, a hozzá csatlakozó gótikus szoborkiállítás pedig lényegileg művészeti tárlat, színvonalasan sikerült megjelenítésben.

A legfőbb gondot az újkori kiállítás koncepciójának kidolgozása jelentette, aminek semmiféle korszerű, vagy korszerűsíthető előzménye nem volt a Múzeumban. Súlyosbította a gondokat, hogy a szóba hozható műtárgyak nagy része olyan fizikai állapotban volt, hogy kiállíthatóvá tételük hosszú időt és előteremthetetlenül sok pénzt igényelt. Mindehhez járultak még „a körülmények”: a múzeumi raktárak túltelítettsége miatt a kiállítási tér mintegy egynegyedét az évek során mennyezetig töltötték a korábbi kiállítások maradványaival, installációs anyaggal, sőt, műtárgyakkal is. A kiállítóteremben csak elavult, mennyezeti neonvilágítás volt, ablakairól hiányzott a fényvédő fólia és a nyáron 26–28 C° hőmérsékletű, ráadásul gyakran a 30% páratartalmat sem elérő helyiségben a kiállított tárgyak nagy része biztos károsodásnak vagy pusztulásnak nézett volna elébe. Mindennek akár csak részleges korrigálása is megtöbbszörözte a kiállítás anyagi igényeit. Röviden: semmilyen feltétel sem volt meg az újkori állandó kiállítás létrehozásához.

Az Újkori Várostörténeti Osztály megkezdte a kiállítás koncepcióvázlatának kidolgozását, melynek írásos formába öntése egy évet vett igénybe. Berta Istvánnak a Kiscelli Múzeum akkori igazgatójának irányításával és szerkesztésében 1993 elejére készült el a vázlat, amely lényegileg a korábbi kiállítás nyomdokain haladt. A lektorok (Bácskai Vera, Buzinkay Géza, Gyáni Gábor, Hanák Péter, Vörös Károly) egyrészt lényeges változtatásokat javasoltak az anyagban, sőt, más koncepciót igényeltek.

A történeti és történelemszemléleti kérdéseken túl azonban a történeti kiállítás műfajának és jellegének kérdései is felmerültek. Ez a koncepcióvázlat olyan kiállítást képzel el, amely a múzeum tulajdonában lévő tárgyakból, dokumentumokból indul ki, vagyis lényegileg úgy tekintette: ami nincs képviselve a gyűjteményünkben, az a város történetéből kimarad. Ezzel logikai ellentétben, illusztrációnak vagy többé-kevésbé jelentékeny minőséget képviselő egyedi műtárgyak elrendezett kirakatának tekintette a kiállítást. Nem jelent meg benne kérdésként, mennyiben különbözik a város története az ország történetétől, ezért leginkább egy redukált Nemzeti Múzeum-beli kiállításra emlékeztetett.